

COOPilot

НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА
КООПЕРАЦИОННАТА СИСТЕМА
НА МЕСТНО И ЕВРОПЕЙСКО НИВО

COOPilot

COOPilot is co-financed by DG
Internal Market, Industry,
Entrepreneurship and SMEs of the
European Commission

Предистория на проекта

Настоящият доклад представлява част на Проект COOPilot, съфинансиран от ГД „Вътрешен пазар, промишленост, предприемачество и МСП, на Европейската комисия. COOPilot е едногодишен проект, ръководен от Pour la Solidarité (Белгия) и включва 10 други европейски партньори. Целта на делото е предлагането на редица препоръки за заинтересованите страни, за подобряване на уменията за сътрудничество и предприемачество в областта на образованието и обучението.

Съчетавайки три академични институции, четирима участници в социалната икономика, две европейски мрежи и два обществени органа, основната цел на COOPilot е ефективното популяризиране на кооперационен модел чрез образование и обучение в държавите-членки на ЕС. Проект COOPilot е изпълнен от Април 2017 г. до Март 2018 г. и се фокусира върху предизвикателството за младежите заетост в пет европейски държави - България, Кипър, Гърция, Румъния и Словения. COOPilot има целта да трансферира компетентностите от по-напредналите страни в областта на кооперациите (Белгия, Франция, Италия и Испания) към по-слабо развитите (Словения, Румъния, България, Гърция и Кипър). Оригиналността на проекта е да събере академични партньори, обучителни институти, кооперации, публични власти и други заинтересовани страни от социалната икономика и публичните власти.

COOPilot има три специфични цели:

Целта 1: Изследване и оценка на екосистемата на кооперациите и предприемачеството в приемашите страни за пилотния проект.

Целта 2: След изготвянето на справките, академичните и кооперационните партньори заедно ще създадат или адаптират курсове и методи, за да предложат подходящи решения за целевите страни.

Целта 3: За повторно използване в по-широк мащаб, резултатите, знанията и уменията ще бъдат прехвърлени към целевите групи.

Водещ партньор: Pour la Solidarité sbl (Белгия)

Партньори по проекта:

Association des Agences de la Democratie Locale (Франция)

Търговско-промишлена палата Враца Сдружение (България)

Université de Liège (Белгия)

Federazione Trentina della Cooperazione (Италия)

Fundacion Escuela Andaluza de Economia Social (Испания)

Институт за социална икономика (Гърция)

Фондация Scuola Nazionale Servizi (Италия)

Национално училище за политически изследвания и публична администрация (Румъния)

Mladinska Zadruga Kreaktor, Socialno Podjetje (Словения)

Орган за кооперационни дружества (Кипър)

Съдържание

ВЪВЕДЕНИЕ	5
1. Предимства на кооперационната система	6
2. Исторически и социално-политически произход на кооперацията като пречка	6
3. Общи нужди на кооперационния сектор в Румъния, България, Словения, Гърция и Кипър	6
3.1 Кооперационното образование	6
Препоръки	8
3.2 Публични власти и подкрепа на развитието на бизнеса	11
Препоръки	11
3.3 Финансова рамка за кооперациите	12
Препоръки	13
3.4 Насърчаване на кооперациите	14
Препоръки	15
ЗАКЛЮЧЕНИЯ	15

ВЪВЕДЕНИЕ

Икономическата и социалната роля на кооперационните предприятия в Европа е от голямо значение. Кооперациите представляват повече от 160,000 дружества в цяла Европа, притежавани от 123 милиона отделни членове и осигуряващи работа за 5,8 милиона граждани. По време на финансовата и икономическата криза през 2007 г. много кооперации се оказаха по-устойчиви от други видове бизнеси; в бившите кооперации на страните от ЕС15 равнището на заетост през 2009/2010 г. е било с 31,5% по-високо в сравнение с 2002/2003 г.¹.

Общоприетото разбиране на понятие кооперацията е следното: *кооперацията е автономна асоциация на хора, обединени доброволно, за да задоволят своите общи икономически, социални и културни нужди и стремежи чрез съвместно притежавано и демократично контролирано предприятие.*

Кооперациите включват голямо разнообразие от юридически лица, като отделни предприятия, МСП, също така и големи компании и групи, които допринасят към икономическата и социална динамика или отделните индивиди.

Кооперационният сектор разполага от много социално-икономически ползи. Те са конкурентни в много икономически сектори. Благодарение на техните кооперации, притежавани от членове, и модела на бизнес, те допринасят към интелигентен растеж, предоставяйки иновативни отговори на нуждите, които често не се решават от други видове предприятия. Кооперациите играят важна роля в много сектори на икономиката, като например: в банковия сектор, селското стопанство, застраховането, търговията на дребно, жилищното настаняване, социалните услуги, здравеопазването, образованието или насърчаването на зелената енергия. Правната структура на кооперациите позволява на МСП да придобиват предимства от мащаба като икономии на мащаба, достъп до пазари (включително участие в по-големи публични търгове), популателна способност, маркетингова мощ и т.н. Освен това, кооперация създадена от служителите и работниците на компания, с финансови затруднения или на която собственикът желае да напусне и да прехвърли собствеността на своята дейност, може да спести стотици работни места и да поддържа компанията като действащо предприятие.

Днес, обаче, **основният стимул** за създаването на кооперации в Кипър, Гърция, Словения, Румъния и България, всички членове на проект COOPilot е **главно финансовата криза**, което води до липса на наличен капитал, необходим за стартиращите фирми или за разширяването на съществуващите предприятия.

И все пак, въпреки всички предимства, трябва да се отбележи, че наличието на кооперациите и тяхното признаване варира значително между държавите-членки: докато в повечето страни на ЕС кооперациите присъстват в почти всички сектори на икономиката, те изостават, без необходимата разпознаваемост и подкрепа.

Настоящият доклад представя **насоките за подобряване на кооперационната система в страните на ЕС**, по-специално в страните, в които се проведеха обученията по проекта, т.е. в Румъния, България, Словения, Кипър и Гърция, които бяха идентифицирани по време на проект COOPilot.

Насоките се основават на обсъжданията на работната група от шест експерта, координирана от Асоциация „Cooperatives Europe“, работеща с приноса на националните и европейски секторни кооперационни движения, дискусии с участниците в обученията в Румъния, България, Словения, Кипър, Гърция и приносът на експертите, наети в проект COOPilot. Насоките са разделени според ключовите теми,

(1) Докладът на дебатите на Съвместната работна група „Насърчаване на потенциала на кооперациите за създаването на интелигентен растеж и работни места“, проведени между юни 2013 г. и ноември 2014 г., съдържащ идеи и предложения за действие на ЕК <https://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjAr7exsJHaAhXDDOwKHZi4CFYQFggpMAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2FDocsRoom%2Fdocuments%2F10450%2Fattachments%2F1%2Ftranslations%2Fen%2Frenditions%2Fnative&usq=AOvVaw0d0lky7jFoD4m7rZuhG-t>

които са важни за кооперационния сектор: **i) предприемаческо образование; ii) финансиране, и iii) разработване на специфични услуги за подпомагане на бизнеса за кооперациите.** Поради целта на проекта, към предприемаческото образование се обръща особено внимание. Препоръчителните действия, предвидени в настоящия доклад, са политически мерки, които трябва да бъдат превърнати в конкретни действия, предприети от Европейската комисия, както и от националните правителства и организации на заинтересованите страни, за да се увеличат търговските възможности на кооперациите.

1. Предимства на кооперационната система

Първо, преди да се идентифицират нуждите и да се изготвят препоръките, е важно да се подчертаят силните страни на кооперационните системи в участващите страни. По време на обученията участниците от Румъния, България, Словения, Кипър и Гърция, участващи в съвместното движение, идентифицираха няколко силни страни на кооперационните системи в своите страни. В повечето случаи участниците подчертаха, че кооперационната система е много динамична и непрекъснато се развива, главно чрез взаимно сътрудничество, обединяване на дейностите и накрая, поради нарастващия интерес на НПО и стартиращи фирми в кооперативната система. Следователно повечето от участниците в обученията бяха оптимисти по въпрос за растежа на кооперационния сектор в техните страни, особено защото това е сектор, който въпреки трудностите в повечето случаи привлича все повече млади хора. Ролята на учителите изглежда съществена за развитието на кооперационната система, особено в България. По принцип, участниците виждат кооперационния сектор като важен двигател за икономическо и социално развитие и оценяват неговата производителност, главно по отношение на селскостопанските кооперации в Румъния. Независимо от това, въпреки силните страни, кооперационния сектор в тези страни трябва да реши редица пречки и нужди.

2. Исторически и социално-политически произход на кооперацията като пречка

Според участниците в обучението, кооперационната система в техните страни все още изисква редица подобрения. Една от най-важните пречки за подобряването на кооперационната система и образованието е **борбата срещу негативната връзка с комунизма.** Много хора все още свързват кооперациите с предишния политически режим, особено в Румъния, поради което студентите не се интересуват от изграждането или дори от ученето за кооперациите. Според препоръките на участниците в обучението в Кипър, беше повдигната необходимостта от кооперационното движение, без участието и / или влиянието на политическите партии. Друг проблем, свързан с развитието на кооперациите, както е описано от участниците, е **твърдостта и корупцията в държавата.** Въпреки че участниците смятат, че това е чудесна идея, която може да донесе подобрение на местната икономика, достъпът до пазара ще се окаже труден за човек, който няма политически връзки. Същевременно **липсва обществено доверие в обществото.** Тъй като кооперациите се основават на сътрудничеството между хората, участниците смятат, че при липса на доверие, идеята за социална икономика може и да не бъде приета.

3. Общи нужди на кооперационния сектор в Румъния, България, Словения, Гърция и Кипър

3.1 Кооперационното образование

По отношение на образованието, участниците и експертите идентифицираха важни пропуски в системата за сътрудничество и предприемачество в областта на образованието и обучението, които представляват

пречка за по-нататъшното развитие на кооперациите в техните страни. Участниците бяха съгласни с това, **че понятията за социална икономика, включително кооперационен модел, трябва да бъдат преподавани в училищата.** Тъй като повечето местни и централни органи не са проактивни в стимулирането на този сектор, програмите за образование и развитие биха могли да окажат значително въздействие върху сектора. Следователно, за да се подкрепи производителността, иновациите и растежа, насочени към качество в Европа, **е от съществено значение да се инвестира в образование и обучение.** Заради това предприемаческо образование и обучение за подкрепа и развитие на бизнес растежа е една от трите ключови области, определени за незабавна намеса от Плана за действие на Европейската комисия „Предприемачество 2020“.

Обаче учебните програми по общо предприемачество и мениджмънт се основават на преобладаващия бизнес модел на традиционното дружество с ограничена отговорност с акционерен капитал. **Малкото инициативи,** които са въведени за **насърчаването на кооперационния бизнес модел в националните образователни системи, са изолирани и следователно не се експлоатират, както би трябвало.** Следователно не е изненадващо, че младите хора, които желаят да създадат нов бизнес поради липсата на информираност, дори не вземат под внимание кооперационния вариант, дори ако кооперационния бизнес модел може да е най-подходящ за техния проект. Следователно, един акцент трябва да бъде върху това **как да се образуват младите хора** по въпрос на кооперациите, като **се обменят по-добре ползите,** които кооперационният модел предлага на предприемачите сред младите поколения. Освен това, управлението на кооперацията изисква допълнителни умения и капацитет, специфични за този модел, за да се справи със специфичната структура на контрол и собственост на кооперацията. Например структурата на **участието и демокрацията** на кооперациите изисква специфични **компетенции,** да поемат бордова отговорност, за да се **осигури ефективно управление;** обаче избраните длъжностни лица в борда на директорите често не разполагат от необходимото обучение и умения. Има примери за специфични модули за обучение по кооперационно управление (включително обучение от разстояние) и дори за специални магистърски курсове за кооперационни предприемачи в държави-членки.

Най-важното е, че е необходимо да се намерят **начини младите хора да се интересуват от предприемачеството и кооперациите.** Първо, участниците в обученията във всички приемащи страни предложиха **включването на повече предприемаческо и кооперационно образование в учебните програми.** В някои страни, например в Гърция, системата за висше образование се въздържа от самостоятелност. Това сериозно засяга способността на органите за колективно представителство в кооперационната индустрия да създават и управляват университети и висши технически институции въз основа на кооперационно образование. Парламентарният консенсус е задължително условие за тази регулаторна промяна.

Освен това, **разликата между теорията и практиката трябва да бъдат свързани.** Необходимо е да се укрепят **връзките между образование и бизнес** и студентите трябва да бъдат обучени по въпрос на **практически умения за създаване на бизнес,** прилагане на **знанията си на практика или изучаване на добри практики от практикуващите.**

Накрая, за да се подкрепи множеството форми предприятия в Европа като силен конкурентен аргумент, се препоръчва да се направи карта на проучване, **за идентифицирането на националните програми, както и добрите примери по отношение на обучението и практиката на кооперационно и социално икономическо развитие** на всички образователни нива. Картографиращото проучване следва да включва **упражняване на сравнителен анализ** на училищата, които предлагат обучение за членовете на кооперацията, служителите и мениджърите, както и по отношение на подобни организации в държавите-членки. Резултатите на проучването трябва да са обсъдени с националните министерства на образование, за да се подкрепят горепосочените препоръки.

Препоръки

Национално ниво

В България Националната бележка подчертава необходимостта от засилване на предприемаческото отношение към кооперациите и от придаването на по-голяма привлекателност за младите хора. Младите хора в България са социално и икономически зависими от родителите си; те имат ниско социално и икономическо доверие. Освен това, емиграцията и демографският проблем засилват този проблем, както и **липсата на връзки между пазара на труда и образователната система**. Следователно е необходимо е да се обърне **внимание към нагласата**: подобряване на самочувствието, работа по мрежата и капитала, както и осигуряване на инструменти, за да могат те да идентифицират възможностите в своите страни. **Секторът на информационните технологии (ИТ) се разглежда като чудесна възможност за развитие на кооперационното предприемачество**. България възнамерява да насърчава предприемачеството, като дава положителен имидж на кооперациите.

- Препоръките за подобряване на кооперационната образователната система в България:
- Да се увеличи обучението и да се създадат повече социални мрежи, за да се подобри тяхното осъзнаване;
- За повишаването на осъзнаването за същността на възможностите и успехите на кооперационното движение, както и да популяризира сред тийнейджърите положителния имидж на кооперациите;
- Да се увеличи практиката, тъй като връзката на теорията с въпроса е необходима;
- Да се повиши мотивацията за представяне на духа на кооперациите и предприемаческите възможности в България, както и да се подобри законодателната рамка, за да се стимулират кооперациите.

В Кипър вече има кооперационната култура, но се нуждае от нов импулс. Необходимо е да се **развият нагласите, уменията и знанията по въпрос на кооперациите**. Освен това Кипър подчертава необходимостта от **институционализиране на формации** за по-нататъшно развитие на сектора на кооперациите, за да се постигне неговият дългосрочен потенциал. **Енергетиката, туризмът, здравеопазването, селското стопанство, корабоплаването и околната среда са** сред областите, които представляват чудесна възможност за развитие на кооперационното предприемачество.

Поради това в Кипър има следните препоръки относно предприемаческото образование:

- Култивиране и развитие на кооперационната култура;
- Информирание и обучение по въпрос на кооперационния бизнес модел;
- Интерес на студентите към кооперационния бизнес модел;
- Политиката на бизнес училищата към кооперационен бизнес модел;
- Интегриране на кооперационния бизнес модел в учебните програми;
- Насърчаване на семинари за сътрудничество;
- Практическо обучение на студенти и наемане на стажанти в кооперационни дружества;
- Популяризиране и награждаване на най-добрите идеи за стартиращи фирми чрез предприемачески програми на университетите и различни други центрове за предприемачество;

- Насърчаване на възможностите за соор стартиращи бизнеси и социални дейности;
- Създаване на соор мрежи и обменни посещения;
- Популяризиране на предприемаческа култура: една от най-добрите действия за връщане на инвестицията на предприемачеството сред младите хора в отглеждането на предприемаческа култура;
- Образование по въпрос на предприемачество, което означава теоретични знания по предприемачество: какво е предприятие, как работи, как да се създаде бизнес, данъчно облагане, маркетингови въпроси и т.н .;
- Развитие на предприемачески умения и нагласи като творчество, инициативност, работа в екип, разбиране на риска и чувство за отговорност, практически знания за предприемачеството: младите хора **трябва да имат опортунитет да участват в предприемаческа дейност** (напр. работа с вид предприятие, практически модели за обучение и опит на предприемачи в реалния свят) **да създадат предприемачески ум**, който да помогне на младите хора да определят предприемачеството като свой избор на кариера и в същото време да им даде умения да трансформират идеите в действие.

В Гърция кооперациите нямат признание и не са атрактивни. Кооперациите имат отрицателен имидж за младите хора. Националната бележка подчертава необходимостта от **подобряване на имиджа на кооперациите чрез практически и вдъхновяващи сесии**. Младежите в Гърция се характеризират със своята креативност и способност да поема риск. Независимо от това „общата етика и идеология имат тенденция да разрушават бизнес духа и да пренасочат младите хора към връзки или към зависимост от обществения сектор“. Няколко области са идентифицирани като големи възможности за развитие на кооперационното предприемачество: взаимно финансиране и кооперационното банкиране, взаимна застраховка, селскостопанско производство, рибарство, логистика, информационни и комуникационни технологии, обществени и социални услуги, производство и доставка на енергия, туризъм, образователния и религиозния сектор.

По отношение на предприемаческото образование в кооперационния сектор в Гърция ние определихме следните нужди и препоръки:

- Повече **интеграция на кооперационните знания в основната образователна система**;
- Интегриране на **кооперационната етика и знания** в основната образователна система,
- Разработване на **нов закон за създаване на СТУДЕНТСКИ КООПЕРАЦИИ** в Университетските кампуси;
- Предоставяне на латентни обществени съоръжения за съвместно експериментиране и стартиращи предприятия по общ и представителен начин във всички географски райони и особено в най-нуждаещите се;
- Учебните програми за средно и висше образование трябва **оптимално да интегрират кооперационните линии на обучение и образование** по начин, аналогичен на заслугите и спешностите на кооперативизма в страна на силно социално сближаване и криза на изоставането. Министерството на образованието и колективните органи на кооперациите трябва да се консултират и да представят значителен стратегически план.

В Румъния кооперациите страдат заради големи проблеми с доверието, дължащи се на свързането на кооперациите с комунизма. Макар, че има много съществуващи кооперации, **има нужда от подобряване на имиджа и познанията на кооперациите**. Специалната потребност, заложена в Националната бележка, е **намаляването на регионалните различия**. Друг важен въпрос е миграцията на мозъка; според Националната

бележка, това би могло да се намали, като **се отстранят възможностите за предприемачество**. Няколко области са подчертани като добри възможности за развитието на кооперационното предприемачество: секторът на селското стопанство и услуги в селското стопанство, секторът на туризма, социалните услуги, секторът за устойчиво енергийно развитие и ИКТ. Румъния изрази необходимостта на **развиване на нагласи, умения и знания както за кооперацията, така и за предприемачеството**.

Относно предприемаческото образование в кооперационния сектор, идентифицирахме следните нужди и препоръки:

- Подробна национална стратегия относно правилото, насочено към различните видове социални предприятия, и оператилизирането на интегриран набор мерки, насочени към насърчаването на предприятията на социалната икономика;
- Укрепване на отделението за социална икономика (Compartimentul pentru economie socială) и неговата роля при ръководенето на кооперационните участници в разработването на програми за предприемачество;
- Въвеждане на **основните образователни елементи в кооперационния сектор** в основната образователна система;
- Интегриране на **кооперационната етика и знания в основната образователна система**;
- **Пилотна програма**, която би помогнала на студентите да създават **СТУДЕНТСКИ КООПЕРАЦИИ** по време на университетското си образование;
- Разработване на проактивни съоръжения за съвместно експериментиране и създаване на стартиращи фирми по общ и представителен начин във всички географски райони, като се обръща специално внимание на най-бедните селски райони;
- Непрекъснато **развитие на образователната система с цел ефективно подпомагане на насърчаването на предприемаческа култура**, със следните действия: напр. разработването на специфични модули в учебната програма, които дават възможност на студентите да научат конкретни неща и възможността за разширяване на знанията им за предприемачеството;

Подкрепа на партньорството между бизнеса и образователната система с цел насърчаване на предприемачеството чрез разработване на учебни планове в сътрудничество с местните предприятия, които дават на студентите възможност за практически опит чрез дейности в една компания;

- Обобщаване на учебните възможности на университетско ниво и разработване на леснодостъпни програми за млади хора, които не са включени в бакалавърските програми.

В Словения кооперациите имат имидж на възможност за самостоятелна заетост и социално приобщаване. Съответно Словения се **нуждае от много практически образователни програми**. Младешите в Словения са по-скоро песимистични по отношение на бъдещото икономическо развитие на страната. Следователно, нуждите на образование в кооперативното предприемачество включват:

- Мотивация да се **гледат нещата извън модела**;
- **Финансови стимули** за съвместно обучение;
- **Правна рамка**, която би могла да насърчава сътрудничество за развитие и образование;
- Възможности за финансиране бяха идентифицирани по отношение на изкупуването на служители в установени предприятия и връзката на несигурните работници.

Европейско ниво

На европейско ниво заинтересованите страни трябва **да започнат инициативи за повишаване на осведомеността** по различни програми на ЕС чрез конференции, сесии или семинари с активното участие на службите на Европейската комисия. През същото време програмата „Еразъм за млади предприемачи“ **трябва да е по-добре насочена към кооперациите**, за да се възползват по-добре от нея.

Освен това намесите на Комисията и интервенциите на заинтересованите страни са от съществено значение, така че правителствата на всички държави-членки да включват кооперации в областта на бизнес обучение като част от националните учебни планове за училищата и висшето образование; По този начин младите хора ще могат да направят по-информиран избор, когато имат целта да започнат бизнес.

И накрая, важно също така е **правителствата да предприемат действия, за да подкрепят преподаването на кооперационното управление в висшето образование**; това ще позволи по-голям брой изолирани в момента инициативи за магистърски програми да бъдат свързани на национално и европейско ниво. По-добра подкрепа за необходимите кооперационни изследвания ще бъде улеснена по този начин, с подкрепата на публичния сектор или европейски фондове.

3.2 Публични власти и подкрепа на развитието на бизнеса

Специфичният характер на кооперациите изисква **специфични услуги за подкрепа на бизнеса**. Такива съвети и действия са безценен инструмент за кооперационно развитие в Европа. От 2001 г. насам Европейската комисия е предприела няколко действия за малки бизнеси, за развиването на услуги за бизнес подкрепа, които са лесно достъпни и отговарят на техните нужди. Всеки предприемач трябва да може да намери съветите и инструкциите, от които се нуждае. Кооперационният предприемач обаче не е винаги способен да намери специфични услуги за подкрепа за стартирането и провеждането на кооперационен проект.

Enterprise Europe Network (EEN) предлага подкрепа и съвети за предприемачи в цялата Европа, със широка гама услуги. Мрежата обаче няма специфичен подход по отношение на различни форми на бизнес; EEN има повече целта да се справи с практическите предизвикателства, когато даден проект преминава границата. Следователно, **подкрепата за развитието на бизнеса на европейско ниво трябва да е засилена**.

Препоръки

Национално ниво

Участниците в обученията отбелязаха високата законодателна фрагментация на кооперационния сектор в техните страни, особено в Гърция. Поради това премахването на съществуващите закони относно кооперациите **и въвеждането на единен регулаторен текст** биха могли да са съществена стъпка към по-добро регулиране и намаляване до минимум на регулаторните търкания и разходи за всички участващи страни. Следователно, един, всеобхватен публичен орган, за предпочитане в рамките на Министерството на икономиката, би могъл да действа като единна институционална референтна и регулативна точка за сектора.

Освен това, в Гърция, най-чувствителният сектор на социалните кооперации претърпява тежестта на изключително бюрократичната процедура, наложена от компетентното Министерство на заетостта. **Онлайн**,

лесно за използване начини не са предвидени и това е важна препоръка за развитието на сектора.

В края, на местно ниво, в някои страни латентната обществена и общинска дейност не се използва оптимално и няма никаква разпоредба, която да стимулира кооперационните стоки да се включат в сценария за обновяване на градските и селските райони. **Стратегически план за включването на повечето латентни съоръжения в обща схема** може да позволи на гражданските кооперации да предприемат действия и да върнат пак живота към този безценен капиталов фонд.

Европейско ниво

На ЕС ниво **междурегионалните бизнес мрежи на ЕС** като тези, които вече съществуват в Европа за МСП, **трябва да се насърчават**, тъй като онова мрежи значително повишават устойчивостта на микропредприятията и малките предприятия, работещи под формата на сътрудничество.

Европейската комисия, с помощта на заинтересованите страни трябва да определи националните практики в областта на услугите за подкрепа на бизнеса, които предоставят съвети за кооперациите като цяло и разпространяват информацията на заинтересованите страни. В същия контекст **Европейската комисия трябва да анализира как най-добре да се подкрепят бизнес кооперационните мрежи на ЕС.**

Относно политиките, които се занимават с трансфера на бизнеса на **Европейската комисия следва да събере информация за схеми, насърчаващи потенциала на кооперационните изкупувания**, за да се избегне закриването на предприятията, по-специално по отношение на проблемите с наследяването. Тази инициатива може да включва действия за **събиране на информация за конкретни мерки за кооперационно обучение и най-добри практики за създаване на осведомеността относно кооперациите** или информационна кампания за прехвърлянето на бизнес в кооперация.

Трябва да се анализира как най-добре европейската мрежа **European Enterprise Network EEN** може да **включва кооперационен размер**, за да отговори на нуждите на кооперационните бизнеси, като предоставянето на информация за съответните контакти и / или трансгранични услуги. Действията в сътрудничество с местните власти и заинтересованите организации може потенциално да подобрят местните / регионалните услуги за подпомагане на кооперациите. Търговските камари и федерациите на работодателите следва да бъдат насърчавани да предоставят съответните услуги на кооперациите. Където търсенето на тези услуги не е достатъчно, за да се оправдават специализираните агенции, система за препращане може да е имплементирана от организации на заинтересованите страни, и да е по подходяща.

3.3 Финансова рамка за кооперациите

В резултат на финансовата криза банките спазват по-строги правила за финансиране на предприятията. Това важи особено за МСП, които са били сред първите засегнати от стратегиите на търговските банки за предотвратяване на рисковете. Освен това, частни инвеститори често не са запознати с бизнес модела на кооперациите и това ограничава допълнително достъпа им до капитала. Кооперациите нямат или имат ограничен достъп до рисков капитал в капиталовите пазари. Те основно зависят от собствения им капитал, както и от финансиране от членове и банки, за да задоволят специфичните нужди на членовете. Заради тази структурна разлика, която се отразява в специфични счетоводни разпоредби, съчетана със строги правителствени правила, кооперациите стават по-малко привлекателни за финансовите инвеститори и това води до по-големи трудности за достъп до капитала. Кооперативните банки са ключови участници

по отношение на финансирането на кооперациите; те са особено адаптирани към предоставянето на услуги на кооперациите на стартиращ или развитие етап, поради местната им природа и запознаване с модела. Необходимо е кооперациите да **търсят финансирани алтернативни форми, като финансиране от тълпата или създаване на специфични капиталови фондове, за осигуряването на финансирането.** Това е успешно развито в някои страни от ЕС като Франция или Италия. Тези фондове имат функция на лоста по отношение на банковите заеми и капиталово финансиране. ЕС не предоставя никаква подкрепа или действие, свързани с конкретен бизнес модел като кооперативи или взаимоспомагателните дружества или партньорства.

Препоръки

Национално ниво

В страните на участниците в проекта данъчното облагане на членовете на кооперациите и социално-осигурителни вноски са исторически високо и действат като редуциращи агенти за участието на масовия бизнесмени в кооперационните схеми. **Трябва да се въведе серия от преференциални процедури,** които създават положителни стимули за предприемане на кооперационни действия.

През същото време, **публичните органи трябва да осигурят достатъчно средства, за да стимулират младите хора да стартират кооперации,** но и да поддържат вече съществуващите. Има спешна необходимост от развитие на финансирането на кооперационния сектор за локализирано предоставяне на услуги за финансово посредничество и засилване на динамиката на износа.

Всички национални кооперационни организации трябва да могат **да създават национални фондове за кооперационно развитие** като във Франция, Италия или Испания, където всяко кооперационно предприятие трябва да прехвърли процент от своите нетни ползи. Тези фондове могат да се използват и да подпомагат на развитието на кооперациите и за подпомагането на обучителни курсове, специално предназначени за професионалисти, които могат да подкрепят финансирането на кооперационните предприятия.

Европейско ниво

На европейско ниво, като част от непрекъснатия диалог между кооперациите и Комисията, **последните трябва да актуализират европейските и националните кооперативни организации относно различните съществуващи и предстоящи програмисти и инструменти за финансиране на предприятията.** Европейската комисия трябва да осигури, че кооперациите получават достъп до всички механизми и програми за финансиране на ЕС ниво. **По-добро информиране относно кооперационния бизнес модел** трябва да е предоставено от заинтересованите страни и от Европейската комисия на финансовите посредници, които изпълняват тези програми на ЕС, така че кооперациите да могат по-добре да използват тези възможности.

Европейската инвестиционна банка (EIB) и Европейският инвестиционен фонд (EIF) трябва да насърчават местните кооперационни банки да играят все по-голяма роля като финансови посредници за програмите на ЕС. Осигуряването на множество бизнес форми трябва да се превърне в основен критерий за предоставяне на подкрепа в тези програми.

Необходими са реформи в националното кооперативно законодателство, за да се позволи на небанкови финансови институции да развият кооперации. Освен това, такива реформи трябва да насърчават

капитализацията на кооперациите чрез съответстващи вноски в кооперации, без или с ограничени права на глас, като се осигурява специфична система за кооперативно управление.

3.4 Насърчаване на кооперациите

За съжаление, Европейската комисия не прояви особен интерес към насърчаването на кооперационното движение през първите години от въвеждането на Римския договор. Всъщност институциите отдадоха приоритет на прилагането на правилата на Договора относно свободното движение на капитала и услуги от една държава към друга². Следователно, Европейската комисия и държавите-членки проучиха правния режим, който се прилага за капиталовите дружества³, и бяха приети поредица хармонизации на мерките за дружествените закони⁴, свързани с националното публично дружество, ограничено от закони. Целта беше и да се улеснят трансграничните дейности на капиталните дружествата, като се има предвид, че, преди всичко, те носят основната част на икономическите дейности и са на глобално ниво най-важните работодатели. Всъщност, няма много кооперации, които имат транснационални дейности и членове от повече от една страна.

Големи организации на земеделски и кредитни кооперации обаче поискаха от Комисията насърчаването на тези законодателни мерки, които са подходящи за улесняването на транснационалните им дейности и по този начин да се създадат условия на равнопоставеност, които да им позволят да се конкурират при равни условия с банките, застраховките и дружествата в областта на преработените селскостопански продукти. Предвид това, през 1989 г. Комисията, подкрепена от Европейския парламент, прие важно съобщение за насърчаването на предприятията от социалната икономика⁵ създаде специален отдел в своите служби, който да се грижи за административните и правните проблеми на взаимозастрахователни дружества, сдружения с нестопанска цел, кооперации и на по-късен етап фондациите. През 1993 г. Комисията представи пред Министерския съвет три предложения (и по-късно четири) за приемането на Регламенти, които дават възможност на предприятията от социалната икономика да приемат европейската форма⁶, за да могат да създадат и да имат транснационални дейности в страни, в които кооперативното движение не е много напреднал и не е напълно признат или подкрепен от благоприятна среда. От тези предложения през 2003 г. беше прието само **Европейското кооперативно дружество**, докато другите текстове бяха оттеглени от Комисията поради липсата на напредък в законодателния процес. Това се дължи на много ниския интерес, проявен от мнозинството държави-членки в такива инструменти, считани за насърчаване на предприятия, които в действителност имат редки транснационални дейности. Като заключение, **15 години по-късно, може да се каже, че този инструмент не е бил успешен, тъй като само 60 европейски кооперации са били създадени.**

Междувременно през 2004 г. Комисията прие специфично Съобщение за насърчаването на кооперациите в Европа⁷ текст, който е мек закон, в смисъл, че неговите разпоредби се ангажират единствено с Комисията. Всъщност текстът обявява политиката на Комисията в тази област и съдържа редица препоръки, насочени към правителствата, които не са правно обвързващи. В този текст и други подобни документи⁸ Комисията

(2) Членове на Договора за функционирането на Европейския съюз TFEU 49, 56, 63 и 114 за хармонизирането на законите дружества. Кооперациите са „дружества“ по смисъл на TFEU чл. 104

(3) Трансграничната дейност е незаменим елемент за приемането на законодателни мерки (принцип на субсидиарност

(4) European Company plc, регистър на дружествата, капиталови изисквания, сливания на дружества, счетоводни директиви и контрол от упълномощени експерти и др

(5) Европейска комисия (1989 г.) Бизнес в сектора *Economie Sociale*. Безграничен пазар на границите на Европа SEC (89) 2187, 18.12.1989 г.

(6) Регламент (ЕО) № 1435/2003 г. на Съвета от 22-ри юли 2003 г. относно статута на европейско кооперативно дружество и Директива 2003/72/ ЕО на Съвета от същата дата, който допълва Устава и предвижда за работниците участието в процеса на вземане на решения от страна на тяхното дружество Официален вестник L207 от 18/8/0

(7) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52004DC0018&from=EN>

(8) Социален бизнес инициатива http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en

заявява, че потенциалът на кооперационния вид бизнес не е напълно използван и че техният имидж трябва да бъде подобрен както на европейско, така и на национално ниво. Основната политическа цел на текста, след разширяване, е да убеди новите държави-членки, които току-що са изоставили социалистическите режими, че кооперациите са видове търговски предприятия със своите специфики, а не колхози или други косвено прилагани инструменти, които се опитват да продължат отново към национализацията на средствата за производство.

Приемането на **Европейския кооперационен регламент** предполага, че правителствата са били задължени да предприемат необходимите законови мерки за неговото прилагане. Комисията смята, че одобряването на този текст е отлична възможност за държавите-членки и заинтересованите страни да предприемат инициативи, насочени към подобряването на законодателството относно кооперациите и създаването на по-благоприятна среда за създаването на кооперации. Следователно, **редица текстови по политика, приети наскоро,⁹ акцентират важната роля на кооперациите** и по принцип предприятията от **социалната икономика в създаването на заетост и по този начин за насърчаване на икономиката.**

Препоръки

Повишаване на осведомеността кампании трябва да бъдат поставени на място, които изброявам възможностите и ползите от присъединяването към кооперативното движение. Повечето участници се съгласиха, че е необходима по-голяма популярност на кооперациите като част от социалната икономика като цяло, защото за повечето от тях, ако не всички, за пръв път са чували за кооперациите като форма на социална икономика.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Избраните теми са стартираща точка за разработване на по-активна програма за сътрудничество в ЕС. Поради тази причина, службите на Комисията, така и кооперативните асоциации предвиждат тази форма на диалог чрез целенасочена работна група да стане постоянна, за да се обърне внимание на нови въпроси на кооперациите. Освен това в бъдеще ще бъде проучено как най-добре да се интегрират кооперациите в работата на различни групи и комитети, ръководени от Комисията, като събранието на МСП, за да се чуе кооперативният глас. Други въпроси като общата регулаторна рамка, младежта, пола, кооперативната статистика, изкупуването на работници, държавните помощи, правилата за обществените поръчки и др. Са важни теми, които са от значение за кооперациите, които трябва да бъдат разгледани в текущия диалог с ЕО. Докладът предоставя насоки на ЕО и заинтересованите страни на равнище ЕС и национално ниво при изпълнението на конкретни действия за по-кооперационно развитие в ЕС чрез специфични политики на ЕС и програми. Въз основа на тези препоръки работната група ще работи с кооперационни експерти, за да изпълни тези действия в тясно сътрудничество със съответните служби на Европейската комисия.

(9) Резолюция на Съвета <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13766-2015-INIT/en/pdf>

Този доклад относно насоките е резултат на Европейския проект COOPilot, водена от консорциум от 11 организации партньори, учредени в 9 страни от ЕС, с подкрепата на главна Дирекция вътрешен пазар, промишленост, предприемачество и МСП на Европейската комисия, от април 2017 до март 2018. Проектът има за цел да осигури иновативни отговори на предизвикателството за заетост сред младите хора в Европейския съюз, като стимулира кооперационен предприемачески дух чрез образование и обучение.

*Редактиране на ALDA - Европейска асоциация за местна демокрация - Франция в сътрудничество с:
Европейският екип за мислене и учене POUR LA SOLIDARITÉ - PLS -
Белгия (координатор на проекта),
Fundacion Escuela Andaluza de Economia Social - Испания,
Фондация Scuola Nazionale Servizi - Италия,
Federazione Trentina della cooperazione - Италия,
Национално училище за политически изследвания и публична администрация - Румъния ,
Център за социална икономика Университет на Лиеж - Белгия,
Институт за социална икономика - Гърция, Mladinska zadruga Kreaktor - Словения,
Търговско-промишлена палата Враца Сдружение - България
и Орган за кооперационни дружества - Кипър.*

COOPilot

This publication has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of COOPilot consortium and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union.